

3. Závěr

Výsledky kulturních odvětví dosažené v roce 2022 naznačují, že návrat hospodaření kultury k úrovni před pandemií covidu-19 se již daří v tržně orientovaných činnostech, nikoli však v tradičním a uměleckém sektoru.

V porovnání s předcházejícím rokem 2021 se zvýšil celkový objem finančních zdrojů vstupujících do kultury (o 15,2 %), zejména pak těch, které pocházely od podniků, neziskových institucí a domácností. V této souvislosti se zvýšily také ukazatele návštěvnosti kulturních zařízení (o 64,7 %), inkasovaného vstupného (o 114,6 %) a tržeb za vlastní výkony (o 16,6 %). Celkové výnosy se zvýšily o 14,7 %, zatímco náklady o 15,6 % a dosažený hospodářský výsledek vzrostl o necelá 2,5 % (o více než 516 mil. Kč). V důsledku vyššího nárůstu tržeb za vlastní výkony v porovnání s celkovými výdaji se zvýšil stupeň soběstačnosti, který odpovídá relaci mezi tržbami za vlastní výkony a celkovými výdaji (z 88,7 % na 89,4 %). Naopak poklesla celková zisková marže odrážející vztah mezi čistým ziskem a tržbami za vlastní výkony (z 7,5 % na 6,2 %). Co se sektorového pohledu týče, ke zvýšení stupně soběstačnosti a ziskové marže došlo v tradičním a uměleckém sektoru a ke zvýšení stupně soběstačnosti v kreativním sektoru.

Z významných hospodářských ukazatelů je namísto uvést také mírné meziroční zvýšení investičních výdajů (o více než 1,7 mld. Kč, tj. o 10,9 %).

V porovnání s rokem 2021 se v roce 2022 zvýšila úroveň makroekonomických ukazatelů. O necelých 12 % vzrostla celková produkce, o 17 % mezispotřeba a o téměř 6 % hrubá přidaná hodnota. HDP vytvořený v kultuře se zvýšil o 7,2 % a podíl kultury na celostátním HDP klesl z 1,65 % na 1,59 %.

Příznivě se naopak meziročně vyvíjel ukazatel průměrných mezd. V podmínkách sníženého celkového počtu pracujících v kultuře a zvýšeného přepočteného počtu zaměstnanců (o -1,2 % a 2,1 %) došlo k meziročnímu nárůstu nominální průměrné mzdy o 5,9 %. Reálně však průměrná mzda o 8,02 % poklesla. Výše průměrné mzdy v kultuře však za celostátní průměrnou mzdou stále zaostává (v r. 2022 o 5,2 %).

Z ostatních ukazatelů hospodaření je ve sledovaném roce potřeba upozornit na záporné saldo zahraničního obchodu ve výši 5,3 mld. Kč. V rámci jednotlivých kulturních oblastí zaznamenaly pokles hospodářských výsledků především audiovizuální a interaktivní média a periodický a neperiodický tisk. Nejvyšší meziroční nárůst nastal v oblasti reklamy (o 1,12 mld. Kč), dále v kulturním dědictvím a výtvarném umění.

S hodnocením výsledků roku 2022, který lze považovat za rok spojený s ukončením pandemie covidu-19, se přirozeně nabízejí dvě otázky, na které nejsou příliš snadné odpovědi. První z nich se týká **ekonomického dopadu pandemie na kulturu** a druhá možnosti **dosažení či překonání předpandemické úrovně činnosti** a hospodaření tj. úrovně roku 2019.

Co se první otázky týče, představuje dosažená kumulovaná **makroekonomická ztráta** za léta 2020 -2022 na HPH zhruba **7 mld. Kč**.

Mikroekonomickou ztrátu – projevující se na výsledku hospodaření – lze v kumulované výši odhadovat v úrovni **11,5 mld. Kč**.

Součet **individuálních ztrát** (na nevyplacených honorářích a OON) představuje téměř **4,8 mld. Kč**. Z toho 3,0 mld. Kč se vztahují k nevyplaceným honorářům u vydavatelů. Jak je patrné, pracovníci odměňovaní v rámci ostatních osobních nákladů a honorářů byli – na rozdíl od zaměstnanců – dopady pandemie zasaženi mnohem výrazněji.

Nutno dodat, že výše uvedené ztráty postihly sice navzájem související, ale jinak zcela rozdílné úrovně ekonomické činnosti a nelze je sčítat.

Dosažení či překonání předpandemické úrovně je aktuální i v měřítku celé ekonomiky. **Co se kultury týče, při jejím hodnocení jako celku** se ukazuje, že některé základní ukazatele roku 2022 v nominálním vyjádření překonaly výchozí úroveň roku 2019 (hospodářský výsledek, tržby, investice, průměrná mzda). Jinak tomu však je v případě, že zohledníme rozdíly v úrovni cen, tj. výši inflace v jednotlivých letech 2020–2022 (3,2 %, 3,8 % a 15,1 %).

V této „reálné“ výši by nebyly jmenované ukazatele roku 2019 zatím dosaženy. Např. hospodářský výsledek by byl v porovnání s rokem 2019 o 2,2 %, tržby o 0,5 %, investice o 17,6 % a průměrná mzda o 5,6 % nižší.

Zatímco kultura v celku dosáhla úrovně roku 2019 alespoň v nominální úrovni, tak **v kulturních aktivitách zaměřených na publikum** (kulturní dědictví a scénické umění) tomu tak ještě zdaleka nebylo. Výsledky roku 2022 v rozhodujících ukazatelích zůstaly o 5 až 20 % pod úrovní roku 2019. Např. v ukazateli hospodářského výsledku to bylo o 8,9 %, stejně tak i ve stupni soběstačnosti, v investicích o 4,5 % a v návštěvnosti až o 19,6 %.

Konečně **tržně orientované kulturní aktivity**, mezi které můžeme zařadit tisk, audiovizuální média, architekturu, reklamu a design prošly pandemickým obdobím minimálně zasaženy. Hospodářský výsledek a tržby z vlastní činnosti v roce 2022 překročily úroveň roku 2019 o více než 20 %, stupeň soběstačnosti a zisková marže se v obou obdobích v zásadě rovnaly.

Pandemické období nepřineslo naší kultuře jen ekonomické ztráty, ale i další škody nemateriální a stěžejí vyčíslitelné. Ve svých důsledcích však mohou být stejně, popř. i více závažné.

